

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PRANEŠĖJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO NR. XIII-804
PAKEITIMO IR PAPILDYMO PRIEDU ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) doktrinoje teigiama, kad Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra konstatuota, kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai). Asmenys, kurie praneša informaciją apie grėsmes ar žalą viešajam interesui, kurią sužino vykdydami su savo darbu susijusią veiklą, naudojami savo žodžio laisve.

Garantuojant veiksmingą žmogaus teisių užtikrinimą ir viešojo intereso apsaugą Lietuvos Respublikos Seimas 2017 m. lapkričio 28 d. priėmė Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymą (toliau – PAĮ), kuris įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d. Šiuo įstatymu buvo sukurtas ir teisiškai sureguliuotas pranešėjų apsaugos institutas, kurio atsiradimas ir taikymas neabejotinai paskatino informacijos apie neteisėtą ir neetišką veiklą atskleidimą bei veiksmingesnę viešųjų interesų apsaugą tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose.

Pranešėjai (t. y. asmenys, kurie praneša arba atskleidžia su darbu susijusiomis aplinkybėmis gautą informaciją apie pažeidimą), padeda užkirsti kelią nuostoliams ir nustatyti grėsmę arba žalą viešajam interesui, kuri, priešingu atveju, liktų nepastebėta. Tačiau jų nerimas, susijęs su atsakomųjų veiksmų baime, dažnai atgraso nuo pranešimo apie pažeidimus. Dėl šių priežasčių veiksmingos pranešėjų apsaugos užtikrinimo svarba, siekiant apsaugoti viešąjį interesą, privalo būti užtikrinta.

Remiantis Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros (toliau – Generalinė prokuratūra) 2019-2020 m. pateikta statistika 2019¹ m. iš 75 informaciją apie pažeidimą pateikusių asmenų 36 pripažinti pranešėjais, 2020 m. iš 86 informaciją apie pažeidimą pateikusių asmenų 49 pripažinti pranešėjais. 2019 m. pradėti 7 ikiteisminiai tyrimai, 2020 m. – 16, 2019 m. 19 kartų atsisakyta pradėti ikiteisminį tyrimą, 2020 m. – 15. Iš viso 2019 m. pagal pateiktą informaciją apie pažeidimus nustatyta 11 pažeidimų, 2020 m. – 10.

Pranešėjų apsaugos įstatymo Nr. XIII-804 pakeitimo projektas (toliau – įstatymo projektas) parengtas siekiant į Lietuvos nacionalinę teisę tinkamai perkelti 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos (toliau – Direktyva (ES) 2019/1937) nuostatas. Sisteminė minėto Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės akto ir Lietuvos nacionalinės teisės aktų nuostatų analizė leidžia teigti, kad esamas teisinis reguliavimas Lietuvoje tik iš dalies atitinka Direktyvoje (ES) 2019/1937 keliamus reikalavimus.

Šiuo metu įstatyme pranešėjams teikiama apsauga yra fragmentiška, o praktikoje – nevienoda. Direktyva (ES) 2019/1937 siekiama stiprinti pranešėjų apsaugos sistemą, nes ji užkerta kelią teisės aktų pažeidimams tokiose srityse kaip viešieji pirkimai, finansinių paslaugų, vidaus rinkai pateikiamų paslaugų, kelio transporto saugos, aplinkos apsaugos, konkurencijos teisės, įskaitant valstybės pagalbos, pelno mokesčio ir kitose srityse.

Įstatymo projekto tikslas – tobulinti PAĮ nustatytą teisinį reguliavimą ir perkelti į nacionalinę teisę Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas.

¹ <https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2020/07/pranesejai-ataskaita-2019-1.pdf>

Perkeliant Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas siekiama:

1. Įtvirtinti naujas sąvokas ir jų apibrėžtis bei patikslinti esamų sąvokų apibrėžtis;
2. Išplėsti pažeidimų, patenkančių į įstatymo reguliavimo sritį, sąrašą;
3. Išplėsti asmenų, pateikiančių informaciją apie pažeidimus, teisę rinktis kur kreiptis ne tik nacionaliniu lygmeniu, bet įtraukiant ir Europos Sąjungos institucijas;
4. Išplėsti subjektų, kuriems užtikrinama apsauga nuo neigiamo poveikio priemonių, ratą;
5. Išplėsti subjektų, kuriems užtikrinamas konfidencialumas, ratą;
6. Išplėsti neigiamo poveikio priemonių sąrašą;
7. Įtvirtinti griežtesnę įstaigų pareigą reaguoti ir imtis tolimesnių veiksmų;
8. Išplėsti informacijos apie pažeidimus teikimo galimybes;
9. Įtvirtinti nuostatas dėl informacijos apie pažeidimus saugojimo;
10. Įstatymo projektu taip pat siekiama atlikti kitus reikiamus įstatymų nuostatas patikslinančius įstatymų pakeitimus.

Suplanuotais įstatymo pakeitimais norima ne tik įgyvendinti Direktyvą (ES) 2019/1937, bet ir išplėsti direktyvoje numatytus reikalavimus siekiant geresnės asmenų apsaugos. Direktyva (ES) 2019/1937 nustato bendrus minimalius standartus, kuriais užtikrinama, kad pranešėjai būtų veiksmingai apsaugoti, todėl šiuo įstatymo projektu nuspręsta išplėsti nacionalinių nuostatų taikymą, kad būtų užtikrinta išsami ir nuosekli pranešėjų apsaugos sistema nacionaliniu lygmeniu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Direktyvoje (ES) 2019/1937 nustatyta, jog valstybės narės nuostatas, užtikrinančias Direktyvos (ES) 2019/1937 įgyvendinimą, nacionalinėje teisėje turi įtvirtinti iki 2021 m. gruodžio 17 d., todėl siekiama, kad įstatymo projektas būtų priimtas iki šios datos. Siekiant užtikrinti tinkamą Direktyvos (ES) 2019/1937 įgyvendinimą, iki 2021 m. gruodžio 16 d. būtina parengti ir priimti reikiamus PAĮ įgyvendinamuosius teisės akto pakeitimus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Korupcijos prevencijos skyrius (vyr. specialistė Dovilė Baroli, tel. (8 5) 266 2890, el. p. dovile.baroli@tm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Kompleksinė lyginamoji Direktyvos (ES) 2019/1937 ir PAĮ bei kitų susijusių teisės aktų nuostatų analizė leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos nacionalinės teisės nuostatos iš esmės įgyvendina Direktyvos (ES) 2019/1937 pagrindinius reikalavimus valstybėms narėms ir tinkamai garantuoja šiame ES instrumente įtvirtintas pranešėjų apsaugas, todėl didžiąja dalimi atitinka Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas. Kita vertus, minėta analizė taip pat parodė, kad esamo teisinio reguliavimo Lietuvoje suderinamumas su Direktyvos (ES) 2019/1937 reikalavimais vis dėlto nėra pakankamas, siekiant konstatuoti visų Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatų visišką įgyvendinimą Lietuvoje. Taigi Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatų perkėlimas papildė esamą teisinį reguliavimą tam tikromis naujomis nuostatomis.

Pagrindinės įstatymo sąvokos

Pagal PAĮ 2 straipsnio 6 dalį pranešėju laikomas asmuo, kuris pateikia informaciją apie pažeidimą įstaigoje, su kuria jį sieja ar siejo tarnybos ar darbo santykiai arba sutartiniai santykiai (konsultavimo, rangos, stažuotės, praktikos, savanorystės ir pan.), ir kuri kompetentinga institucija pripažįsta pranešėju. Taigi, pranešėjo samprata, be vertinamojo kriterijaus – informacijos apie pažeidimą įstaigoje turėjimo, apima ir du būtinus formaliuosius kriterijus – asmens santykį su įstaiga ir sprendimo priėmimą dėl pranešėjo statuso suteikimo. Direktyvos (ES) 2019/1937

nuostatos taikomos asmenims, kurie informaciją apie pažeidimus įgijo su darbu susijusiomis aplinkybėmis, t.y. asmenys, kurie turi darbuotojos statusą (įskaitant valstybės tarnautojus), savarankiškai dirbančių asmenų statusą turintys asmenys, akcininkai ir asmenys, priklausantys įmonės administraciniam, valdymo ar priežiūros organui, įskaitant vykdomųjų galių neturinčius narius, taip pat savanorius ir apmokamus arba neapmokamus stažuotojus. Direktyvoje (ES) 2019/1937 numatyta, kad pranešėju gali būti tik *fizinis* asmuo, taip pat asmenų, kurie gali būti pranešėjais, ratas yra išplečiamas: <...> direktyva taip pat taikoma pranešimų teikėjams, kurių darbo santykiai dar neprasidėję, tais atvejais, kai informaciją apie pažeidimus jie sužinojo įdarbinimo metu ar kitų iki sutartinių derybų metu (Direktyvos (ES) 2019/1937 4 straipsnio 3 dalis). PAĮ numato galimybę tapti pranešėjais tik asmenims, kurie šiuo metu yra susiję darbo santykiais arba kai darbo santykiai jau yra pasibaigę. Minėta Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostata turėtų būti perkelta į PAĮ įstatymą, taip išplečiant jame įtvirtintą pranešėjo sampratą.

Pagal Lietuvos teisinį reguliavimą, asmuo pranešėju tampa tik tada, kai dėl to yra priimamas kompetentingos institucijos sprendimas. Įstatyme numatyta, kad kompetentinga institucija, kuri nagrinėja arba perduoda kitoms institucijoms išnagrinėti pranešimus apie pažeidimus, koordinuoja pranešėjų apsaugos procesą, yra Lietuvos Respublikos prokuratūra (PAĮ 5 straipsnis). Priėmus sprendimą pripažinti asmenį pranešėju ir nustačius, kad pranešime nurodytus pranešimus įgaliota tirti prokuratūra, pradedamas pranešime pateiktos informacijos tyrimas.

PAĮ 2 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pažeidimas – įstaigoje galbūt rengiama, daroma ar padaryta nusikalstama veika, administracinis nusižengimas, tarnybinis nusižengimas ar darbo pareigų pažeidimas, taip pat šiurkštus privalomų profesinės etikos normų pažeidimas ar kitas grėsmę viešajam interesui keliantis arba jį pažeidžiantis teisės pažeidimas, apie kuriuos pranešėjas sužino iš savo turimų ar turėtų tarnybos, darbo santykių arba sutartinių santykių su šia įstaiga. PAĮ 2 straipsnio 1 dalis nustato informacijos apie pažeidimus apibrėžimą: vidiniu informacijos apie pažeidimus teikimo kanalu arba kompetentingai institucijai tiesiogiai, arba viešai asmens teikiama informacija apie šio straipsnio dalyje nustatytus požymius atitinkantį pažeidimą. Direktyva (ES) 2019/1937 pažeidimo sąvoką apibrėžia kaip veiksmai arba neveikimas, kurie yra neteisėti ir susiję su Direktyvoje (ES) 2019/1937 nurodyta materialine taikymo sritimi. Taip pat Direktyva (ES) 2019/1937 pateikiama informacijos apie pažeidimus sąvoka, kurie apibrėžiami kaip informacija, įskaitant pagrįstus įtarimus, apie faktinius arba galimus pažeidimus, kurie buvo padaryti arba labai tikėtina, kad bus padaryti, organizacijoje, kurioje pranešimo teikėjas dirba arba dirbo, arba kitoje organizacijoje, su kuria pranešimo teikėjas turi arba turėjo ryšių dirbdamas, ir apie mėginimus nuslėpti tokius pažeidimus. Manytina, kad pažeidimo ir informacijos apie pažeidimą sąvokos PAĮ turi būti išplėstos pagal Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, kadangi PAĮ jos apibrėžiamos per siaurai.

PAĮ visokeriopai užtikrinama apsauga ir konfidencialumas asmenų, pateikusių informaciją apie pažeidimus. Pranešėjų konfidencialumo garantija skirta apsaugoti besikreipiančius asmenis nuo neigiamo poveikio priemonių (pagal Direktyvą (ES) 2019/1937 – atsakomieji veiksmai), nes galimiems pažeidėjams nesudaroma galimybė sužinoti, koks konkretus asmuo atskleidė informaciją apie jų padarytus pažeidimus. Tačiau Direktyva (ES) 2019/1937 apsaugą taiko ne tik asmenims, pateikusiems informaciją apie pažeidimus. Direktyvos (ES) 2019/1937 22 straipsnio nuostatos reikalauja, jog valstybės narės užtikrintų, kad susiję asmenys galėtų visapusiškai naudotis teise į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, taip pat nekaltumo prezumpcija ir teisėmis į gynybą, įskaitant teisę būti išklaustyti ir teisę susipažinti su savo byla, taip pat kompetentingos institucijos pagal nacionalinę teisę užtikrina, kad susijusių asmenų tapatybė būtų apsaugota, kol vyksta tyrimai, pradėti remiantis pranešimu ar viešu atskleidimu, taip pat draudžiama atskleisti bet kokią informaciją, dėl kurios galėtų būti identifikuotas pranešimo teikėjas arba susijęs asmuo (Direktyvos (ES) 2019/1937 12 straipsnio 3 dalis). Direktyvoje (ES) 2019/1937 5 straipsnio 10 punkte susijęs asmuo apibrėžiamas kaip „fizinis

arba juridinis asmuo, pranešime arba viešai atskleistoje informacijoje nurodomas kaip asmuo, kuriam priskiriamas pažeidimas arba su kuriuo tas asmuo yra siejamas“.

Manytina, kad į PAĮ turėtų būti perkeltos aukščiau nurodytos Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatos dėl „susijusio asmens“. Manytina, jog PAĮ turėtų būti subalansuotos teisės ir asmenų teisėti interesai.

Paminėtina, jog Direktyva (ES) 2019/1937 įgyvendina „tarpininko“ sampratą: „Tarpininkas – fizinis asmuo, kuris padeda pranešimo teikėjui pranešimo procese su darbu susijusiomis aplinkybėmis ir kurio pagalba turėtų būti konfidenciali“.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog ankščiau paminėtų PAĮ numatytų sąvokų apibrėžimų nepakanka, kad būtų visa apimtimi įgyvendinta Direktyva (ES) 2019/1937, taip pat, atsižvelgiant į Direktyvos (ES) 2019/1937 taikymo sritį, turėtų būti į įstatymo projektą įtraukiamos naujos sąvokos kaip „Susijęs asmuo“, „su darbu susijusios aplinkybės“, „tarpininkas“.

Informacijos apie pažeidimus teikimas

PAĮ informacija apie pažeidimus teikiama dėl pavojaus visuomenės saugumui ar sveikatai, asmens gyvybei ar sveikatai, pavojaus aplinkai, kliudymo arba neteisėto poveikio teisės saugos institucijų atliekamiems tyrimams ar teismams vykdant teisingumą, neteisėtos veiklos finansavimo, neteisėto ar neskaidraus viešųjų lėšų ar turto naudojimo, neteisėtu būdu įgyto turto, padaryto pažeidimo padarinių slėpimo, trukdymo nustatyti padarinių mastą ir kitų pažeidimų. PAĮ 3 straipsnio 2 dalies pažeidimų sąrašas nėra baigtinis, tačiau Direktyva (ES) 2019/1937 išplečia taikymo sritį pateikdama nuorodą į Direktyvos (ES) 2019/1937 materialinę taikymo sritį, t.y. Direktyvos (ES) 2019/1937 priede nurodytus teisės aktus bei jų taikymo sritį.

Paminėtina, jog PAĮ 3 straipsnio 3 dalis nustato, kad „kai asmuo šiame įstatyme nustatyta tvarka pateikia informaciją apie pažeidimą, susijusią su komercine (gamybine) paslaptimi, profesine paslaptimi, banko paslaptimi, įstaigos konfidencialia informacija ar informacija apie privatų asmens gyvenimą, šis informacijos pateikimas nelaikomas komercinės (gamybinės) paslapties, banko paslapties, konfidencialios informacijos ar informacijos apie privatų asmens gyvenimą atskleidimu, išskyrus šio įstatymo 4 straipsnio 8 dalyje nurodytą išimtį, taip pat atvejus, kai profesinę paslaptį sudarančios informacijos pateikimas kompetentingai institucijai prieštarautų atskiras profesines veiklas reglamentuojantiems įstatymams“.

Vadovaujantis PAĮ 4 straipsnio 1 dalimi asmuo informaciją apie pažeidimą gali teikti įstaigoje per vidinį informacijos apie pažeidimus teikimo kanalą, kompetentingai institucijai tiesiogiai, viešai. Tiek PAĮ, tiek Direktyva (ES) 2019/1937 skatina prieš pateikiant pranešimą išorės pranešimų teikimo kanalais pranešti vidaus pranešimų teikimo kanalais, jei pažeidimas gali būti veiksmingai pašalintas viduje ir jei pranešimo teikėjas mano, kad nėra atsakomųjų veiksmų rizikos. Tačiau PAĮ nustato aplinkybes, kuomet pranešimas teikiamas tiesiogiai kompetentingai institucijai, t.y. kai pažeidimas turi esminę reikšmę viešajam interesui, kai būtina kuo skubiau užkirsti kelią pažeidimui ar jį nutraukti, nes gali atsirasti didelė žala, kai vadovaujantys, su įstaiga darbo arba tarnybos ar sutartiniais santykiais siejami asmenys patys galbūt daro ar yra padarę pažeidimus, kai informacija apie pažeidimą buvo pateikta per vidinį informacijos apie pažeidimus teikimo kanalą, tačiau atsakymas nebuvo gautas arba nebuvo imtasi veiksmų reaguojant į pateiktą informaciją, arba priemonės, kurių buvo imtasi, buvo neveiksmingos, kai yra pagrindas manyti, kad, pateikus informaciją apie pažeidimą vidiniu informacijos apie pažeidimus teikimo kanalu, pranešėjo anonimiškumas ar asmens konfidencialumas gali būti neužtikrintas arba bus siekiama pažeidimą, apie kurį pranešta, nuslėpti, kai įstaigoje nėra veikiančio vidinio informacijos apie pažeidimus teikimo kanalo ir kai asmuo negali pasinaudoti vidiniu informacijos apie pažeidimus teikimo kanalu, nes jo su įstaiga nebesieja darbo, tarnybos ar kiti teisiniai santykiai. Direktyva (ES) 2019/1937 aiškiai neapibrėžia aplinkybių, dėl kurių būtina tiesiogiai kreiptis į kompetentingą instituciją, tačiau nustato, kad pranešimų teikėjai praneša informaciją apie pažeidimus

naudodamiesi išorės kanalais ir procedūromis po to, kai pirma pateikė pranešimą vidaus pranešimų teikimo kanalais, arba tiesiogiai pateikė pranešimą išorės pranešimų teikimo kanalais. Direktyvoje (ES) 2019/1937 nėra griežtai nustatytas vidaus pranešimų teikimo kanalų prioritetas prieš informacijos teikimo išorės pranešimų kanalais, todėl Direktyva (ES) 2019/1937 palieka laisvę pranešėjui rinktis, kur teikti pranešimą pagal pažeidimų individualaus atvejo aplinkybes.

PAĮ numatyta, jog asmuo informaciją apie pažeidimą kompetentingai institucijai pateikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintos formos pranešimu. Direktyva (ES) 2019/1937 numato, kad „išorės pranešimų teikimo kanalais sudaroma galimybė teikti pranešimus raštu ir žodžiu. Pranešimus žodžiu turi būti galima teikti telefonu arba kitomis balso pranešimų sistemomis ir, gavus pranešimo teikėjo prašymą, susitikus fiziškai per pagrįstą laikotarpį“. Direktyva (ES) 2019/1937 suteikia pranešėjams daugiau galimybių pateikti pranešimą, todėl šiuo aspektu Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostata yra platesnė nei ją apibrėžia PAĮ.

Įstaigų pareiga reaguoti į pranešimus

PAĮ 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog įstaigoje asmuo informaciją apie pažeidimą teikia per vidinį informacijos apie pažeidimus teikimo kanalą, išskyrus šiame straipsnyje nurodytus atvejus, įstaiga ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo informacijos apie pažeidimą gavimo turi pranešti asmeniui apie jo pateiktos informacijos nagrinėjimo eigą arba atsisakymą šią informaciją nagrinėti. Išnagrinėjusi asmens pateiktą informaciją, įstaiga nedelsdama turi pranešti asmeniui apie nagrinėjimo rezultatus. PAĮ 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kompetentinga institucija, gavusi pranešimą, kuris atitinka šio įstatymo 4 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, nuo pranešimo gavimo momento užtikrina jį pateikusio asmens konfidencialumą ir nedelsdama imasi vertinti gautą informaciją apie pažeidimą. Jeigu asmuo apie pažeidimą praneša nesilaikydamas šio įstatymo 4 straipsnio 5 dalyje nustatytų pranešimo formos reikalavimų, tačiau pranešime pateikta informacija atitinka kitus šiame įstatyme nustatytus reikalavimus, kompetentinga institucija asmenį gali pripažinti pranešėju. Tokiais atvejais kompetentinga institucija asmens konfidencialumą užtikrina nuo asmens pripažinimo pranešėju momento. PAĮ 6 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad kompetentinga institucija, baigusi pranešėjo pateiktos informacijos apie pažeidimą tyrimą ir priėmusi su tuo susijusius sprendimus arba gavusi informaciją iš kitos pranešimą nagrinėjusios institucijos apie pranešimo nagrinėjimo rezultatus, apie tai praneša pranešėjui.

Direktyvos (ES) 2019/1937 9 straipsnis numato vidaus pranešimų teikimo ir tolimesnių veiksmų procedūras, kurios apima pranešimo gavimo patvirtinimą, kuris nusiunčiamas pranešėjui per 7 dienas nuo pranešimo gavimo, deramus tolimesnius veiksmus, pagrįstą laikotarpį grįžtamajai informacijai pateikti, neviršijantį trijų mėnesių nuo pranešimo gavimo patvirtinimo. Direktyvos (ES) 2019/1937 11 straipsnis numato išorės pranešimų teikimo ir tolimesnių veiksmų procedūras, kurios nustato pareigą nedelsiant, ir bet kuriuo atveju per 7 dienas nuo pranešimo gavimo, patvirtinti gavimą per pagrįstą laikotarpį ne ilgesnį nei trijų mėnesių arba, tinkamai pagrįstais atvejais, šešių mėnesių laikotarpį pateikti pranešėjui grįžtamąją informaciją ir pan.

Vadovaujantis aukščiau pateikta informacija, matyti, jog Direktyva (ES) 2019/1937 nustato ne tik pareigą pranešti asmeniui, pateikusiam informaciją apie pažeidimus, apie pranešimo gavimo faktą, bet numato ir ilgesnius terminus grįžtamajai informacijai pateikti.

Dėl draudimų daryti neigiamą poveikį

Pagal PAĮ 10 straipsnio 1 dalį draudžiama daryti neigiamą poveikį prieš asmenį, pateikusį informaciją apie pažeidimą net iki sprendimo pripažinti asmenį pranešėju sprendimo priėmimo. Tokio asmens negalima atleisti iš darbo ar tarnybos, perkelti į žemesnes pareigas ar į kitą darbo vietą, bauginti, priekabauti, diskriminuoti, grasinti susidoroti, apriboti karjeros galimybes,

sumažinti darbo užmokestį, pakeisti darbo laiką, kelti abejonių dėl kompetencijos, perduoti neigiamą informaciją apie jį tretiesiems asmenims, panaikinti teisę dirbti su valstybės ir tarnybos paslaptį sudarančia informacija, arba taikyti bet kokias kitas neigiamo poveikio priemones. Jeigu asmuo po informacijos apie pažeidimą pateikimo vis dėlto patyrė neigiamų priemonių, tai darbdavys ateityje privalėtų įrodyti, kad jos buvo ne dėl pranešėjo pateiktos informacijos (Įstatymo 10 str. 4 d.).

Manytina, kad draudžiančių neigiamo poveikio priemonių apimtis turėtų būti plečiama, kadangi Direktyva (ES) 2019/1937 įvardija platesnį draudžiančių neigiamo poveikio priemonių sąrašą: draudžiama nušalinti nuo pareigų, atleisti arba taikyti lygiavertes priemones, pažeminti pareigose arba sustabdyti paaukštinimą, perduoti užduotis, pakeisti darbovietės vietą, sumažinti darbo užmokestį, pakeisti darbo laiką, sustabdyti mokymus, neigiamai vertinti veiklos rezultatus arba pateikti neigiamą atsiliepimą apie darbuotoją, taikyti bet kokias drausmins priemones, papeikimą ar kitas sankcijas, įskaitant finansines sankcijas, skyrimą ar taikymą, draudžiama prievarta, bauginimas, priekabiavimas arba atstūmimas, diskriminacija, nepalankus arba nesąžiningas vertinimas, terminuotos darbo sutarties nepakeitimas į terminuotą darbo sutartį, kai darbuotojas turi teisėtą lūkesčių, kad jam bus pasiūlytas nuolatinis darbas, terminuotos darbo sutarties nepratęsimas arba tokios sutarties nutraukimas pirma laiko, draudžiama daryti žalą, įskaitant žalą asmens reputacijai, ypač socialiniuose tinkluose, arba finansinius nuostolius, įskaitant verslo praradimą ir pajamų praradimą, draudžiama įtraukti į juodąjį sąrašą remiantis sektoriaus ar pramonės šakos mastu galiojančiu neformaliu ar formaliu susitarimu, dėl kurio ateityje asmuo gali nerasti darbo tame sektoriuje ar pramonės šakoje, draudžiama nutraukti prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sutartį pirma laiko ar atšaukti, draudžiama panaikinti licenciją ar leidimą, taip pat nukreipti pas psichiatrijos ar kitus gydytojus. Paminėtina, jog Direktyva (ES) 2019/1937 draudžia grasinimus imtis atsakomųjų veiksmų ir bandymus imtis atsakomųjų veiksmų.

PAĮ numato, kad draudžiama neigiamą poveikį daryti ne tik pranešėjui, bet ir jo šeimos nariams, dirbantiems įstaigoje arba kitame su įstaiga subordinacijos ryšiais susijusiame juridiniame asmenyje. PAĮ 10 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „draudžiama daryti neigiamą poveikį ir asmens, pateikusio informaciją apie pažeidimą, šeimos nariams, dirbantiems įstaigoje arba kitame su įstaiga subordinaciniais ryšiais susijusiame juridiniame asmenyje, kuriame asmens, pateikusio informaciją apie pažeidimą, šeimos narys dėl informacijos apie pažeidimą pateikimo gali patirti neigiamų padarinių. Asmens, pateikusio informaciją apie pažeidimą, šeimos nariams, kurie dėl informacijos apie pažeidimą pateikimo patyrė neigiamą poveikį, *mutatis mutandis* taikomos šio įstatymo 11 ir 14 straipsnių nuostatos“.

Direktyva (ES) 2019/1937 išplečia asmenų, kuriems draudžiama taikyti neigiamo poveikio priemones ratą. Pagal jos nuostatas neigiamo poveikio negalima taikyti ir pranešimą pateikusio asmens kolegoms arba giminaičiams, taip pat juridiniams subjektams, kurie yra pranešimų teikėjų nuosavybė, kuriems jis dirba arba su kuriais jis yra kitaip susijęs su darbu susijusiomis aplinkybėmis (Direktyvos (ES) 2019/1937 4 straipsnio 4 dalis).

Atsižvelgiant į minėtą ES teisinį reguliavimą, manytina, kad PAĮ taip pat turėtų būti išplėstas asmenų, kuriems draudžiamas neigiamas poveikis, ratas.

Dėl apsaugos, skatinimo ir pagalbos

PAĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pagrindinės asmenų, pateikusių informaciją apie pažeidimus, apsaugos, skatinimo ir pagalbos jiems priemonės yra:

- 1) saugių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų užtikrinimas;
- 2) asmens konfidencialumo užtikrinimas;
- 3) draudimas daryti neigiamą poveikį asmeniui, pateikusiam informaciją apie pažeidimą;
- 4) teisė gauti atlyginimą už vertingą informaciją;
- 5) teisė gauti kompensaciją;

- 6) nemokamos teisinės pagalbos užtikrinimas;
- 7) atleidimas nuo atsakomybės.

Minėtos priemonės taikomos nuo asmens pateiktos informacijos apie pažeidimą gavimo įstaigoje arba kompetentingoje institucijoje momento ir yra išskiriamos, kam taikomos – pranešėjams, kuriems ši statusą suteikia kompetentinga institucija, ar informaciją apie pažeidimą vidiniu informacijos apie pažeidimus kanalu pateikusiems asmenim, t. y. kuriems statusas dar nėra suteiktas.

Direktyva (ES) 2019/1937 numato tik bendrus minimalus standartus, kuriais užtikrinama, kad pranešimo teikėjai būtų veiksmingai apsaugoti. Direktyvos (ES) 2019/1937 13 straipsnyje nustatytos sąlygos, kurias pranešimo teikėjas turi atitikti, kad būtų saugomas pagal šią direktyvą. Pavyzdžiui, reikalaujama, kad pranešimų teikėjai turėtų pagrįstų priežasčių manyti, kad pateikta informacija pranešimo pateikimo metu buvo teisinga. Tai yra esminė apsaugos nuo apgaulingų arba piktnaudžiaujamo pobūdžio pranešimų priemonė, kuria užtikrinama, kad apsauga nebūtų teikiama asmenims, kurie sąmoningai pateikia neteisingą informaciją. Kartu taip užtikrinama, kad pranešimo teikėjas neprarastų apsaugos tais atvejais, kai neteisingą pranešimą pateikė būdamas nuoširdžiai įsitikinęs jo teisingumu. Lygiai taip pat pranešimų teikėjai turėtų turėti teisę būti saugomi pagal Direktyvą (ES) 2019/1937, jeigu jie turi pagrįstų priežasčių manyti, kad pranešta informacija patenka pagal jos taikymo sritį.

Remiantis PAĮ 12, 13 straipsniai pranešėjams suteikiamos papildomos garantijos. Pranešėjui gali būti sumokėtas atlyginimas už vertingą informaciją arba skiriama kompensacija dėl pranešėjo patirto neigiamo poveikio ar galimų padarinių dėl jo pateikto pranešimo. Finansinės skatinimo priemonės Direktyvoje (ES) 2019/1937 nėra nustatytos, todėl manytina, kad Direktyva (ES) 2019/1937 įgyvendinama plečiamai ir PAĮ apima platesnę taikymo sritį suteikdama pranešėjams daugiau teisių. Finansinės priemonės, kurios gali būti skiriamos pranešėjams, labiau skatina ir motyvuoja kreiptis ir pranešti apie pažeidimus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo įgyvendinimo“ yra patvirtinusi Atlyginimo pranešėjams už vertingą informaciją tvarkos aprašą ir Kompensavimo pranešėjams už patiriamą neigiamą poveikį ar galimus padarinius dėl pateikto pranešimo tvarkos aprašą. Atsižvelgus į šiuose aprašuose numatytą reguliavimą, Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje atitinkamai buvo patvirtinti Atlyginimo pranešėjams už vertingą informaciją komisijos nuostatai ir Kompensavimo pranešėjams už patiriamą neigiamą poveikį ar galimus padarinius dėl pateikto pranešimo komisijos nuostatai.

PAĮ 11 ir 14 straipsniai numato teisinės gynybos priemones bei teisinę pagalbą pranešėjams. PAĮ užtikrina, kad asmuo, pateikęs informaciją apie pažeidimus, dėl patiriamų neigiamų padarinių gali kreiptis į teismą. Ši teisė garantuojama taip pat Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatyme. Minėto įstatymo 12 straipsnis reglamentuoja asmenų, turinčių teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į asmens (šeimos) turtą ir asmens pajamas. Į šį sąrašas įtraukti asmenys, PAĮ nustatyta tvarka pripažinti pranešėjais, ar jų šeimos nariai bylose, susijusiose su šių asmenų interesų apsauga pagal PAĮ. Asmenų teisę gauti antrinę teisinę pagalbą įrodo kompetentingos institucijos sprendimas pripažinti asmenį pranešėju, o kai antrinės teisinės pagalbos kreipiasi pranešėjo šeimos narys, – ir dokumentas, įrodantis, kad pareiškėjas yra šeimos narys.

Asmuo, kurį su įstaiga sieja tarnybos santykiai, vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymu, turi teisę ginčyti jam priimtą ir neigiamų padarinių sukeltą administracinį sprendimą arba kitokį veiksmą ar neveikimą.

Informacijos apie pažeidimus saugojimas

Direktyva (ES) 2019/1937 imperatyviai nustato, kad valstybės narės turėtų užtikrinti, kad informacija apie visus pranešimus apie pažeidimus būtų saugoma, kad galima būtų surasti kiekvieną pranešimą ir kad pranešimuose pateiktą informaciją būtų galima panaudoti kaip įrodymą įgyvendinant vykdymo užtikrinimo veiksmus, kai tai tikslinga. Direktyvos (ES) 2019/1937 18 straipsnio nuostatos teigia, jog jei pranešimams teikti yra naudojama telefono linija arba kita balso pranešimų sistema, kuriomis vykstantys pokalbiai yra įrašomi, privačiojo ir viešojo sektoriaus juridiniai subjektai ir kompetentingos institucijos, gavę pranešimo teikėjo sutikimą, turi teisę dokumentuoti žodžiu pateikiamą pranešimą vienu iš šių būdų: a) išsaugodami pokalbio įrašą patvarioje laikmenoje, kurioje galima rasti ieškomą informaciją, arba b) išsaugodami už pranešimo tvarkymą atsakingo darbuotojo išsamiai ir tiksliai surašytą pokalbio tekstą. Taip pat jei asmuo pageidauja pateikti pranešimą susitikęs su privačiojo ir viešojo sektoriaus juridinių subjektų arba kompetentingų institucijų darbuotojais, privačiojo ir viešojo sektoriaus juridiniai subjektai ir kompetentingos institucijos, gavę pranešimo teikėjo sutikimą, užtikrina, kad patvarioje laikmenoje, kurioje galima rasti ieškomą informaciją, būtų saugomi išsamūs ir tikslūs įrašai apie susitikimą.

PAĮ aptartos nuostatos šiuo metu nėra reguliuojamos, todėl minėtas nuostatas siekiama įtvirtinti įstatymo projekte.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Pristatant įstatymo projektu teikiamas naujas teisinio reguliavimo nuostatas, tikslinga atskirai aptarti kiekvieną Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatą, kurių priėmimas kartu užtikrins reikalingą įstatymo atitiktį pagal minėtą direktyvą.

1. Pranešėjų apsaugos įstatymo projekto taikymo sritis ir Direktyvoje (ES) 2019/1937 numatyta materialinė taikymo sritis.

Įstatymo rengėjas pažymi, jog PAĮ projekto 1 straipsnio 2 dalies nuostata siekiama įtvirtinti Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo ryšį su kitais Europos Sąjungos teisės aktais bei nacionalinėmis nuostatomis. Siekiama išlaikyti nuoseklų ir išsamų norminių, institucinių ir teisminių teisės aktų visumą, nedarant išimties taikymo srityje į kitus norminius teisės aktus.

Direktyvos (ES) 2019/1937 3 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, „Jeigu priedo II dalyje išvardytose konkrečių sektorių Sąjungos aktuose yra nustatytos konkrečios pranešimo apie pažeidimus taisyklės, taikomos būtent tos taisyklės. Šios direktyvos nuostatos taikomos tiek, kiek klausimas nėra privaloma tvarka reglamentuotas tuose konkrečių sektorių Sąjungos aktuose“. Direktyvos (ES) 2019/1937 priedo II dalyje nurodytos sritys – finansinės paslaugos, produktai ir rinkos, pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija, transporto sauga ir aplinkos sauga. Remiantis Direktyvos (ES) 2019/1937 preambulės 20 konstatuojamąja dalimi tam tikruose Sąjungos aktuose, visų pirma finansinių paslaugų srityje, pvz., Europos Parlamento ir Tarybos reglamente [\(ES\) Nr. 596/2014](#)² dėl piktnaudžiavimo rinka ir Komisijos įgyvendinimo direktyvoje (ES) 2015/2392³, priimtoje remiantis tuo reglamentu, jau nustatytos išsamios pranešėjų apsaugos taisyklės. Šiuo atžvilgiu tokiuose galiojančiuose Sąjungos teisės aktuose, įskaitant išvardytus šios direktyvos priedo II dalyje, pritaikytuose prie atitinkamų sektorių, nustatytos konkrečios taisyklės turėtų būti išlaikytos.

Direktyvos (ES) 2019/1937 7 konstatuojamoji dalis pažymi, jog pranešėjų apsaugos pridėtinę vertę Sąjungos teisės aktų leidėjas jau pripažino finansinių paslaugų srityje. Po finansų

² 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB;

³ 2015 m. gruodžio 17 d. Komisijos įgyvendinimo direktyva (ES) 2015/2392 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 596/2014 nuostatų dėl pranešimų apie faktinius arba galimus to reglamento pažeidimus teikimo kompetentingoms institucijoms

krizės, kuri atskleidė rimtus atitinkamų taisyklių vykdymo užtikrinimo trūkumus, daugelyje finansinių paslaugų srities teisėkūros aktų buvo nustatytos pranešėjų apsaugos, įskaitant vidaus ir išorės pranešimų teikimo kanalus, taip pat aiškų atsakomųjų veiksmų draudimą, priemones, kaip nurodyta 2010 m. gruodžio 8 d. Komisijos komunikate „Sankcijų taikymo režimų finansinių paslaugų sektoriuje griežtinimas“⁴. Visų pirma, atsižvelgiant į kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms taikomą pradžinę sistemą, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje [2013/36/ES](#)⁵ nustatyta pranešėjų apsauga, kuri taikoma Europos Parlamento ir Tarybos reglamento [\(ES\) Nr. 575/2013](#)⁶ kontekste.

Lietuvos banko valdybos 2016 m. lapkričio 29 d. nutarimu Nr. 03-167 patvirtintas „Pranešimų apie finansų rinką reguliuojančių teisės aktų pažeidimus pateikimo ir jų tvarkymo Lietuvos banke tvarkos aprašas“⁷, kuriuo įgyvendinamas 2015 m. gruodžio 17 d. Komisijos direktyva (ES) 2015/2392 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento [\(ES\) Nr. 596/2014](#) nuostatų dėl pranešimų apie faktinius arba galimus reglamento pažeidimus teikimo kompetentingoms institucijoms (OL 2015 L 332, p. 126). Minėto aprašo 1¹ dalis numato, jog „Pranešimo apie pažeidimą teikėjų teises ir pareigas, jų teisinės apsaugos pagrindus ir formas, šių asmenų apsaugos, skatinimo ir pagalbos jiems priemonės taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas (toliau – Pranešėjų apsaugos įstatymas).“

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2013/36 71 straipsnio 1 dalis nustato, jog „Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos valdžios institucijos nustatytų veiksmingus ir patikimus mechanizmus, kuriais būtų skatinama kompetentingoms valdžios institucijoms pranešti apie nacionalinių nuostatų, kuriomis perkeliama ši direktyva, ir Reglamento [\(ES\) Nr. 575/2013](#) galimus ar faktinius pažeidimus.“ Toks įpareigojimas taip pat numatytas Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatyme⁸ (35 str. Finansų maklerio įmonė ir centrinis depozitoriumas turi užtikrinti, kad būtų įdiegtos priemonės, kurios leistų jų darbuotojams specialiu, nepriklausomu ir autonomišku kanalu finansų maklerio įmonės ir centrinio depozitoriumo vadovams ar kitiems įgaliotiems asmenims pranešti apie padarytą ar galimą šio įstatymo, jo įgyvendinamųjų teisės aktų, Reglamento [\(ES\) Nr. 575/2013](#), Reglamento [\(ES\) Nr. 596/2014](#), Reglamento [\(ES\) Nr. 600/2014](#), Reglamento [\(ES\) Nr. 909/2014](#) ar Reglamento [\(ES\) 2017/1129](#) nuostatų pažeidimą. Šiam reikalavimui įgyvendinti finansų maklerio įmonė ir centrinis depozitoriumas gali pasitelkti trečiuosius asmenis. Šioms priemonėms taikomi Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 43⁷ straipsnio 1 dalyje nustatyti reikalavimai), bei Centrinės kredito unijos įstatymas⁹ (23 str. 1 d. Centrinė kredito unija turi užtikrinti, kad būtų įdiegtos priemonės, kurios leistų jos darbuotojams specialiu, nepriklausomu ir autonomišku kanalu centrinės kredito unijos viduje pranešti apie padarytus ar galimus šio įstatymo, jo įgyvendinamųjų teisės aktų ar Reglamento [\(ES\) Nr. 575/2013](#) nuostatų pažeidimus. Šiam reikalavimui įgyvendinti centrinė kredito unija gali pasitelkti trečiuosius asmenis. Šioms priemonėms taikomi šio įstatymo 47 straipsnio 2, 3 ir 4 punktuose nustatyti reikalavimai.)

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0716:FIN:EN:PDF>

⁵ Konsoliduota redakcija: 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB

⁶ Konsoliduota redakcija: 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl pradžininių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012

⁷ Lietuvos banko valdybos 2016 m. lapkričio 29 d. patvirtintas nutarimas „Dėl Pranešimų apie finansų rinką reguliuojančių teisės aktų

pažeidimus pateikimo ir jų tvarkymo Lietuvos banke tvarkos aprašo patvirtinimo“ Nr. 03-167 (Suvestinė redakcija 2019-04-05) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c027c2c0b74011e6a3e9de0fc8d85cd8/asr>

⁸ Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas 2007-01-18 Nr. X-1024 (suvestinė redakcija nuo 2020-09 03);

⁹ Lietuvos Respublikos centrinių kredito unijų įstatymas 2000-05-18 Nr. VIII-1682 (suvestinė redakcija nuo 2021-01 01).

Remiantis tuo, kas išdėstyta, įstatymo rengėjas mano, kad būtina tinkamai įtvirtinti PAĮ ryšį su kitais Europos Sąjungos teisės aktais ir juos įgyvendinančiomis nacionalinėmis nuostatomis, kurios jau anksčiau ir detaliau įtvirtino pranešėjų apsaugos taisykles, todėl įstatymo rengėjas siūlo PAĮ projekto 1 straipsnį papildyti taip: 1) *Šis įstatymas taikomas tiek, kiek Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas ir Europos Sąjungos teisės aktai, įtvirtinantys pranešėjų apsaugos reikalavimus, nenustato kitaip;* 2) *Šiuo įstatymu įgyvendinamas Europos Sąjungos teisės aktas, nurodytas šio įstatymo priede.*

2. Inkorporuojant į nacionalinę teisę naujas teisinio reguliavimo nuostatas, pirmiausia turi būti įtvirtinamos atitinkamų naujų sąvokų apibrėžtys, todėl PAĮ 2 straipsnį siūloma papildyti naujomis sąvokomis ir jų apibrėžtimis, kurios detaliau apžvelgtos paaškinant atitinkamos srities reguliavimo naujoves.

Direktyvos (ES) 2019/1937 4 straipsnis reglamentuoja 1) asmenis, kurie gali pranešti ir 2) asmenis, kuriems turi būti taikomos apsaugos priemonės (4 straipsnio 4 dalis). Pagal galiojančią PAĮ pranešėjas yra asmuo, kuris pateikia informaciją apie pažeidimą įstaigoje, su kuria jį sieja ar siejo tarnybos ar darbo santykiai arba sutartiniai santykiai (konsultavimo, rangos, stažuotės, praktikos, savanorystės ir pan.), ir kurį kompetentinga institucija pripažįsta pranešėju. Direktyva (ES) 2019/1937 nereglamentuoja asmenų, pateikusių informaciją apie pažeidimus, pripažinimo pranešėjais instituto. Pagal Lietuvos teisinį reguliavimą, asmuo pranešėju tampa tik tada, kai dėl to yra priimamas kompetentingos institucijos sprendimas. Įstatyme numatyta, kad kompetentinga institucija, kuri nagrinėja arba perduoda kitoms institucijoms išnagrinėti pranešimus apie pažeidimus, koordinuoja pranešėjų apsaugos procesą, yra Lietuvos Respublikos prokuratūra (PAĮ 5 straipsnis). PAĮ apibrėžiama sąvoka „pranešėjas“ atitinka Direktyvoje (ES) 2019/1937 įtvirtintą „pranešimo teikėjas“. Direktyvos (ES) 2019/1937 5 straipsnyje nustatyta, kad „pranešimo teikėjas – fizinis asmuo, pranešantis arba viešai atskleidžiantis informaciją apie pažeidimus, kurią sužinojo vykdydamas su savo darbu susijusią veiklą“.

Paminėtina, kad PAĮ svarbiausias tikslas – užtikrinti, kad apie korupciją ir kitus įstatymų pažeidimus pranešę asmenys nesusilauktų neigiamų pasekmių iš darbdavių ir būtų apsaugoti valstybės. Tačiau, tam kad šiuo įstatymu piktybiškai nepasinaudotų su darbdaviu sąskaitas norintys suvesti piliečiai, paliekamas apsaugos mechanizmas – kompetentingai institucijai paliekama diskrecijos teisė pripažinti ar nepripažinti asmens, pateikusio informaciją apie pažeidimus, pranešėju neprieštaraujant Direktyvos (ES) 2019/1937 taikymo sričiai, t.y. asmuo, pateikęs informaciją apie pažeidimus, turi būti pripažįstamas kompetentingos institucijos pranešėju, tam kad galėtų pasinaudoti papildomomis apsaugos, skatinimo ir pagalbos priemonėmis, kurių Direktyva (ES) 2019/1937 neapibrėžia, t. y. teisė gauti atlyginimą už vertingą informaciją, teisė gauti kompensaciją bei atleidimas nuo atsakomybės.

Įstatymo projektu siekiama įtvirtinti naują sąvoką „asmuo, kuris pateikia informaciją apie pažeidimus“ didžiąja dalimi perkeliama PAĮ reglamentuotos „pranešėjo“ sąvokos apibrėžimą. Į šią sąvoką, pagal Direktyvoje (ES) 2019/1937 numatytus minimalius standartus įtraukiant: *savarankiškai dirbančių asmenų statusą* turinčius asmenis bei *akcininkus ir asmenis, priklausančius įmonės administraciniam, valdymo ar priežiūros organui*. Taip pat siūloma į straipsnio formuluotę įtraukianti asmenis, dirbančius prižiūrint ir vadovaujant rangovams, subrangovams ir tiekėjams. Direktyva (ES) 2019/1937 taip pat taikoma pranešimų teikėjams, kurių darbo santykiai *dar neprasidėję, tais atvejais, kai informaciją apie pažeidimus jie sužinojo įdarbinimo metu ar kitų ikisutartinių derybų metu*. Ši galimybė PAĮ nėra numatyta.

Direktyvos (ES) 2019/1937 5 straipsnio 7 dalyje yra nurodyta, kad pranešimo teikėjas — *fizinis asmuo*. PAĮ nėra nurodyta, kad pranešimo teikėjas yra tik fizinis asmuo, todėl siūloma į „asmuo, kuris pateikia informaciją apie pažeidimus“ sąvoką įtraukti, kad juo gali būti *tik fizinis asmuo*.

Remiantis tuo, kas išdėstyta bei tarpinstitucinių pasitarimų su suinteresuotomis institucijomis metu priimtu sprendimu, įstatymo projekte siūloma patikslinti *pranešėjo* sąvoką bei įtvirtinti pagrindinį skirtumą, kuo *pranešėjas* skiriasi nuo *informaciją pateikiančio asmens*, atitinkamai:

- **„Informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo** – fizinis asmuo, pateikiantis informaciją apie pažeidimą įstaigoje, apie kurį sužinojo iš savo turimų ar turėtų tarnybos, darbo ar sutartinių (konsultavimo, rangos, subrangos, stažuotės, praktikos, savanoriškos veiklos ir pan.) santykių su šia įstaiga arba įdarbinimo ar kitų ikisutartinių santykių metu, taip pat informaciją apie pažeidimą pateikiantis savarankiškai dirbančio asmens statusą turintis asmuo, akcininkas ar asmuo, priklausantis įmonės administraciniam, valdymo ar priežiūros organui, įskaitant vykdomųjų galių neturinčius narius, taip pat savanorius ir apmokamus ar neapmokamus stažuotojus, arba bet kuris fizinis asmuo, dirbantis prižiūrint ir vadovaujant rangovams, subrangovams ir (ar) tiekėjams.“

- **„Pranešėjas** – šio straipsnio 2 dalyje nurodytas asmuo, kurį kompetentinga institucija pripažįsta pranešėju.“

Pažymėtina, kad Direktyvos (ES) 2019/1937 4 straipsnis nustato minėtos direktyvos taikymą asmenims. Nors Direktyvos (ES) 2019/1937 preambulėje ar tolesniame direktyvos tekste nedetalizuojama, kas yra vykdomųjų galių neturintis asmenys, įstatymo rengėjas daro prielaidą, jog tai yra įstaigos narys, neatliekantis atsakingo subjekto vykdomosios valdymo funkcijos arba kuris nėra pagrindinės valdymo komandos narys, pavyzdžiui įmonės direktorių tarybos narys, neužimantis vykdomųjų pareigų, tai yra asmenys, kurie veikia kaip nepriklausomi patarėjai ir nėra atsakingi už kasdieninę įmonės veiklą. Pavyzdžiui, bendrovės valdyboje skiriama stebėtojų taryba, kuri yra kolegialus bendrovės veiklos priežiūra atliekantis organas ir į jos įgaliojimus įeina funkcija prižiūrėti bendrovės valdybos ir vadovo veiklą, tačiau jie nepriima sprendimų. Kadangi sąvoką „vykdomųjų galių neturintis narys“ galima interpretuoti įvairiai, įstatymo rengėjas pasirinko Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatą taikyti plečiamai ir sąvoką perkelti tokią, kokia nurodyta direktyvos tekste.

Siekiant įgyvendinti Direktyvos (ES) 2019/1937 4 straipsnio 4 dalį, (numatančią, kad pranešimų teikėjų apsaugos priemonės kai aktualu taip pat taikomos *tarpininkams*, su pranešimų teikėjais susijusiems *tretiesiems asmenims*, kurie galėtų sulaukti atsakomųjų veiksmų su darbu susijusiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, pranešimų teikėjų *kolegoms* arba giminaičiams, ir *juridiniams subjektams, kurie yra pranešimų teikėjų nuosavybė, kuriems jis dirba arba su kuriais jis yra kitaip susijęs su darbu susijusiomis aplinkybėmis*) siūloma įvesti tarpininko sąvoką.

Tarpinstitucinių pasitarimų metu tarpininko sąvoką nuspręsta išplėsti nei Direktyvoje (ES) 2019/1937 pateiktą tarpininko (angl. *facilitator*) sąvoką ir perkelti taip:

- **„Pagalbininkas** – fizinis asmuo, kuris padeda informaciją apie pažeidimą pateikiančiam asmeniui ir kurio pagalba turėtų būti konfidenciali“.

Paminėtina, kad pagalbininkas yra bet kuris fizinis asmuo, kuris informaciją apie pažeidimą ar pranešimą pateikiančiam asmeniui padeda pranešimo procese, t. y. kolega, giminaitis, žurnalistas, advokatas ar profsąjungos narys ir pan. Pagalbininkas privalo teikti informaciją konfidencialiai, kadangi jo apsaugą nuo neigiamo poveikio priemonių užtikrinti yra labai sunku ar beveik neįmanoma. Taip pat užkertant keliui tokių teisių piktnaudžiavimui, atsakomybė laikytis konfidencialumo yra pagalbininko atsakomybėje.

Kadangi teisiniam reguliavimui yra keliami glaustumo bei nedviprasmiškumo reikalavimai, projekto rengėjai, perkeldami Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, visų pirma, stengiasi užtikrinti, kad įstatymo projekto tekstas būtų suprantamas, glaustas, todėl pagalbininko vaidmuo pranešimo/informacijos apie pažeidimą nagrinėjimo procese bus plėtojamas Vidinių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų įdiegimo ir jų funkcionavimo užtikrinimo tvarkos apraše, patvirtintame 2018 m. lapkričio 14 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo įgyvendinimo“.

Siekiant PAĮ nuostatų aiškumo, siūloma įvesti susijusių asmenų sąvoką remiantis Direktyvos (ES) 2019/1937 5 straipsnio 10 punktu ir pateikiant šią sąvoką taip:

- **„Su pažeidimu susijęs asmuo** – fizinis arba juridinis asmuo, informacijoje apie pažeidimą nurodomas kaip asmuo, galimai besirengiantis daryti, darantis ar padaręs pažeidimą arba siejamas su tuo pažeidimu“.

Įstatymo projektu siekiant vartojamų sąvokų nuoseklumo taip pat siūloma, remiantis Direktyvos (ES) 2019/1937 5 straipsnio 9 punktu, įvesti sąvoką „su darbu susijusios aplinkybės“:

- **„Su darbu susijusios aplinkybės** – dabartinė arba ankstesnė bet kokio pobūdžio darbo veikla įstaigoje, kurią vykdydami asmenys sužino apie pažeidimą ir galėtų sulaukti neigiamo poveikio, jei apie šį pažeidimą praneštų.“

Įgyvendinant tokias sąvokas kaip „informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo“, „su pažeidimu susijęs asmuo“, būti patikslinti ir pažeidimo sąvoką. Direktyva (ES) 2019/1937 pažeidimo sąvoką apibrėžia kaip veiksmai arba neveikimas, kurie yra neteisėti ir susiję su Direktyvoje (ES) 2019/1937 nurodyta materialine taikymo sritimi ir prieštarauja Europos Sąjungos aktuose ir srityse, patenkančiuose į Direktyvoje (ES) 2019/1937 nurodytą materialinę taikymo sritį, nustatytų taisyklių dalykui arba tikslui. Taip pat Direktyva (ES) 2019/1937 pateikiama informacijos apie pažeidimus sąvoka, kuri apibrėžiama kaip *informacija, įskaitant pagrįstus įtarimus, apie faktinius arba galimus pažeidimus, kurie buvo padaryti arba labai tikėtina, kad bus padaryti, organizacijoje, kurioje pranešimo teikėjas dirba arba dirbo, arba kitoje organizacijoje, su kuria pranešimo teikėjas turi arba turėjo ryšių dirbdamas, ir apie mėginimus nuslėpti tokius pažeidimus.*

Manytina, kad pažeidimo ir informacijos apie pažeidimą sąvokos PAĮ turi būti išplėtos pagal Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, kadangi PAĮ jos apibrėžiamos per siaurai, todėl siūloma įstatymo projekte nustatyti, kad:

- **„Pažeidimas** – įstaigoje galbūt rengiama, daroma ar padaryta nusikalstama veika, administracinis nusižengimas, tarnybinis nusižengimas ar darbo pareigų pažeidimas, taip pat šiurkštus privalomų profesinės etikos normų pažeidimas, mėginimas nuslėpti minėtą pažeidimą ar kitas grėsmę viešajam interesui keliantis arba jį pažeidžiantis teisės pažeidimas, apie kuriuos informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo sužino iš savo turimų ar turėtų tarnybos, darbo ar sutartinių (konsultavimo, rangos, subrangos, stažuotės, praktikos, savanoriškos veiklos ir pan.) santykių su šia įstaiga arba įdarbinimo ar kitų ikisutartinių santykių metu.“

- **Informacija apie pažeidimą** – vidiniu informacijos apie pažeidimus teikimo kanalu arba kompetentingai institucijai žodžiu ar raštu, arba viešai asmens teikiama informacija apie šio straipsnio 7 dalyje nustatytus požymius atitinkantį pažeidimą.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, siūloma, siekiant tinkamai įtvirtinti Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, įstatymo projektą papildyti naujomis sąvokomis („informacija apie pažeidimą pateikiantis asmuo“, „pagalbininkas“, „su darbu susijusios aplinkybės“, „su pažeidimu susijęs asmuo“), bei patikslinti esamas sąvokas („informacija apie pažeidimą“, „pažeidimas“, „pranešėjas“, „pranešimas“). Visos pagrindinės PAĮ projekto sąvokos bei jų apibrėžimai buvo įvertinti pagal teisės technikos ir kalbos reikalavimus, bei aprobuotos Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Terminų pakomisės.

3. Direktyvos (ES) 2019/1937 2 straipsnio 1 dalies a punkte apibrėžiama materialinė šios direktyvos taikymo sritis, darant nuorodą į priede išvardytą Sąjungos teisės aktų sąrašą.

Tai reiškia, kad tais atvejais, kai tuose Sąjungos aktuose savo ruožtu apibrėžiama jų materialinė taikymo sritis darant nuorodą į jų prieduose išvardytus Sąjungos aktus, pastarieji aktai taip pat yra šios direktyvos materialinės taikymo srities dalis.

Direktyvoje (ES) 2019/1937 nustatomi bendri minimalūs standartai, kuriais užtikrinama apsauga asmenų, pranešančių apie toliau nurodytus Sąjungos teisės pažeidimus:

1) pažeidimus, patenkančius į priede nurodytų Sąjungos aktų taikymo sritį, šiose srityse <...>;

2) pažeidimus, kurie kenkia Sąjungos finansiniams interesams, kaip nurodyta SESV 325 straipsnyje ir išsamiau apibūdinta susijusiose Sąjungos priemonėse;

3) pažeidimus, susijusius su vidaus rinka, kaip nurodyta SESV 26 straipsnio 2 dalyje, įskaitant Sąjungos konkurencijos ir valstybės pagalbos taisyklių pažeidimus, taip pat su vidaus rinka susijusius pažeidimus dėl veiksmų, kuriais pažeidžiamos pelno mokesčio taisyklės, arba susitarimais, kuriais siekiama įgyti mokestinį pranašumą, kenkiantį taikytinos pelno mokesčio teisės dalykui arba tikslui.

Siekiant įtvirtinti pirmiau minėtas Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, siūloma papildyti PAĮ projektą 3 straipsnio 2 dalį 8, 9 ir 10 punktais, be kita ko nekeičiant esamų straipsnio nuostatų, išplečiant ir pasiūlant platesnę PAĮ taisyms sritį, atitinkamai minėtus punktus nurodant taip:

„Pagal šį įstatymą informacija apie pažeidimus teikiama dėl:

<...>

8) *pažeidimų, nurodytų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintame sąraše, parengtame atsižvelgiant į Direktyvoje (ES) 2019/1937 nurodytų Europos Sąjungos teisės aktų taikymo sritį;*

9) *kenkimo Europos Sąjungos finansiniams interesams, kaip nurodyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 325 straipsnyje ir išsamiau apibūdinta susijusiose Europos Sąjungos priemonėse;*

10) *pažeidimų, susijusių su vidaus rinka, kaip nurodyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 26 straipsnio 2 dalyje, įskaitant Europos Sąjungos konkurencijos ir valstybės pagalbos taisyklių pažeidimus, taip pat su vidaus rinka susijusius pažeidimus dėl veiksmų, kuriais pažeidžiamos pelno mokesčio taisyklės, arba susitarimus, kuriais siekiama įgyti mokestinį pranašumą, kenkiantį taikytinos pelno mokesčio teisės dalykui arba tikslui;“*

Remiantis Direktyvos (ES) 2019/1937 3 straipsnio 1 dalimi ir priedo II dalimi, direktyvos reikalavimai taikomi tiek, kiek tai neprieštarauja pranešimo apie pažeidimą tvarkai, nustatytai direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje ir II priede. Direktyvos (ES) 2019/1937 II priede pateiktas direktyvų ir reglamentų sąrašas, kuris yra dinamiškas ir dažnai yra keičiamas ir tikslinamas. Atsižvelgiant į tai, PAĮ projekte numatyta Direktyvos (ES) 2019/1937 II priedą perkelti ne į įstatymo projektą, bet atskiru Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintu įsakymu.

4. Vidinio informacijos apie pažeidimą teikimo kanalo ir informacijos apie pažeidimą teikimo kompetentingai institucijai (išorinis kanalas) hierarchija.

Įstatymo rengėjas PAĮ projekte siūlo PAĮ 4 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti nuostatą, kad „*Informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo dėl pažeidimo gali pranešimu tiesiogiai kreiptis į kompetentingą instituciją, kai yra bent viena iš šių aplinkybių*“. Taigi, siūloma PAĮ 4 straipsnio 4 dalyje esančius žodžius „*kreipiasi tiesiogiai*“ keisti žodžiais „*gali kreiptis*“.

Lietuva savo iniciatyva 2021 m. vasario 23 d. konsultavosi su Europos Komisija dėl konkuruojančių priimtos Direktyvos (ES) 2019/1937 ir galiojančio LR Pranešėjų apsaugos įstatymo (bei planuojamų jo pakeitimų) nuostatų. Viena iš jų – dėl galimybės ir prievolės teikti informaciją naudojantis išorės ir vidaus kanalais. Komisija pateikė savo nuomonę „*visada prioritetas turi būti teikiamas vidiniam kanalui. Tačiau tai turėtų būti pranešėjo pasirinkimas, tai neturi būti privaloma, ir asmuo negali prarasti apsaugos, jeigu jis renkasi išorės ar vidaus kanalą. Bet kokiu atveju atspirties taškas toks, kad neturėtų būti lengviau naudotis išorės kanalu. Privalumai naudotis vidiniu kanalu turėtų būti išryškunami ir akcentuojami. Asmenys paprastai nori naudotis vidiniu kanalu ir tai turėtų būti skatinama.*“

Manytina, kad imperatyviai nustačius atvejus, kuomet asmuo privalo tiesiogiai kreipti į kompetentingą instituciją, bus pažeistos Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatos. Taip pat PAĮ 4 straipsnio 4 dalyje numatytos aplinkybės leidžia asmeniui pačiam įvertinti esamą situacijos svarbą ir teikti informaciją apie pažeidimą kompetentingai institucijai.

Pažymėtina, kad PAĮ įtvirtintas pranešėjų apsaugos mechanizmas suprojektuotas taip, kad būtų sudarytos visos reikalingos galimybės asmeniui informuoti apie daromus pažeidimus, tai pat skatinama, kad būtų pranešama apie visus įstaigose padarytus pažeidimus.

5. Direktyva (ES) 2019/1937 nustato, kad siekiant veiksmingai nustatyti Sąjungos teisės pažeidimus ir užkirsti jiems kelią, reikia užtikrinti, kad potencialūs pranešėjai galėtų lengvai ir visiškai konfidencialiai pateikti turimą informaciją atitinkamiems kompetentingiems subjektams, kurie gali iširti problemą ir, kai įmanoma, ją pašalinti.

Pranešimo teikėjo tapatybės konfidencialumo apsauga pranešimo proceso ir pagal tą pranešimą pradėtų tyrimų metu yra itin svarbi *ex-ante* priemonė siekiant išvengti atsakomųjų veiksmų. Pranešimo teikėjo tapatybę turėtų būti galima atskleisti tik tada, kai tai yra būtina ir proporcinga prievolė pagal Sąjungos ar nacionalinę teisę, institucijų vykdomų tyrimų ar teismo proceso kontekste, visų pirma siekiant apsaugoti susijusių asmenų teisę į gynybą.

Direktyva (ES) 2019/1937 neapsiriboja vien tik pranešimo teisėjo konfidencialumo užtikrinimu. Konfidencialumas, remiantis Direktyvos (ES) 2019/1937 5 straipsnio 8 punktu, 9 straipsnio 1 dalies a punktu, bei 16 straipsniu, užtikrinamas su pranešimu susijusiems asmenims bei tretiesiems asmenims (pavyzdžiui pranešėjų kolegoms, giminaičiams). Pagal esamą PAĮ reglamentavimą, konfidencialumas užtikrinamas pranešėjams, todėl manytina, kad minėta įstatyme numatyta nuostata riboja Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas. Direktyvos (ES) 2019/1937 konfidencialumo taikymo sritis yra daug platesnė nei PAĮ.

Siekiant įtvirtinti minėtas Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas dėl asmens konfidencialumo taikymo, siūloma PAĮ 9 straipsnio 2 dalyje numatyti pareigą kiekvienai įstaigai ar asmeniui, kuris gauna ar nagrinėja informaciją apie pažeidimus, užtikrinti asmens, pateikusių informaciją apie pažeidimus, ir pranešėjų konfidencialumą, bei PAĮ 9 straipsnio 3 dalį suderinti su Direktyvos (ES) 2019/1937 16 straipsnio 3 dalimi ir nustatyti, kad *„Informaciją apie pažeidimą pateikiančio asmens ar pranešėjo konfidencialumas turi būti užtikrinamas viešojo administravimo, tarnybinio (drausminio) nusižengimo tyrimo procedūrų ar administracinio arba baudžiamojo proceso metu tiek, kiek tai yra objektyviai įmanoma atsižvelgiant į pateiktus duomenis ir jų ryšį su informaciją apie pažeidimą pateikiančiu asmeniu ar pranešėju“*.

Perkeliant Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, siūloma patikslinti PAĮ 16 straipsnio 2 dalį ir įtvirtinti nuostatą, kad *„Vidiniuose informacijos apie pažeidimus teikimo kanaluose užtikrinamas informaciją apie pažeidimus pateikusių asmenų ir su pažeidimu susijusių asmenų konfidencialumas“*.

Taip pat siūloma PAĮ 9 straipsnio 6 dalį patikslinti nurodant, kad: *„Informacija apie asmenis, pateikusius informaciją apie pažeidimus, pranešėjus, susijusius su pažeidimu asmenis ar pagalbininkus tyrime nedalyvaujantiems asmenims negali būti teikiama“*.

Pažymėtina, kad Įstatymas numato galimybę informaciją apie pažeidimą teikti ir anonimiškai. Remiantis Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatomis, valstybė narė turi diskrecijos teisę išplėsti taisyklių taikymą anoniminiams pranešimams arba jų netaikyti. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, perkeliant Direktyvą 2019/1937 į nacionalinę teisę nusprendžiama išlaikyti esamą sistemą ir palikti galioti esamas PAĮ nuostatas.

Pažymėdama, kad pagal Direktyvos (ES) 2019/1937 6 straipsnio 1 dalį, Direktyvos (ES) 2019/1937 2 straipsnio 2 dalį (VI skyriuje numatyta apsauga), Direktyvos (ES) 2019/1937 10 straipsnyje nustatytą sąlygą, PAĮ pakeitimo projekte 3 straipsnio 6 dalyje nustatyta, jog "Jei informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo tokio pobūdžio informaciją pateikė anonimiškai, šio

įstatymo 8 straipsnyje nustatytos priemonės taikomos tais atvejais, kai jo tapatybė buvo atskleista ir būtina jį apsaugoti nuo neigiamo poveikio".

6. Direktyvos (ES) 2019/1937 19 straipsnis reglamentuoja atsakomųjų veiksmų uždraudimą.

PAĮ 10 straipsnis įtvirtina draudimą daryti neigiamą poveikį asmenims, pateikusiems informaciją apie pažeidimą. PAĮ 10 straipsnio 1 dalyje yra pateikiamos neigiamo poveikio priemonės, t. y. atleisti jį iš darbo ar tarnybos, perkelti į žemesnes pareigas ar kitą darbo vietą, bauginti, priekabauti, diskriminuoti, grasinti susidoroti, apriboti karjeros galimybes, sumažinti darbo užmokestį, pakeisti darbo laiką, kelti abejones dėl kompetencijos, perduoti neigiamą informaciją apie jį tretiesiems asmenims, panaikinti teisę dirbti su valstybės ir tarnybos paslaptį sudarančia informacija, arba taikyti bet kokias kitas neigiamo poveikio priemones. PAĮ nurodytas neigiamo poveikio priemonių sąrašas nėra baigtinis, todėl darbdavys ginčo metu gali įrodinėti, jog neigiamus padarinius pranešėjas patyrė ne dėl jo pranešimo ar pateiktos informacijos apie pažeidimą.

Siekiant įgyvendinti Direktyvos (ES) 2019/1937 reikalavimus bei išplėsti PAĮ numatytas neigiamo poveikio priemones, nepaliekant dviprasmybių bei vietos interpretacijai, siūlytina PAĮ 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti nuostatą, kad „*Prieš informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį ar pranešėją dėl tokios informacijos pateikimo nuo šios informacijos pateikimo dienos draudžiama imtis, grasinti imtis ir bandyti imtis neigiamo poveikio priemonių*“, bei numatytas neigiamas poveikio priemones papildyti šiomis: „*laikinais nušalinti jį nuo pareigų, atleisti iš darbo ar tarnybos, sustabdyti paaukštinimą, perkelti į žemesnes pareigas ar kitą darbo vietą, nepakeisti terminuotos darbo sutarties į neterminuotą darbo sutartį, kai darbuotojas turi teisėtų lūkesčių, kad jam bus pasiūlytas nuolatinis darbas, nepratęsti terminuotos darbo sutarties arba tokią sutartį nutraukti anksčiau laiko, bauginti, imtis prievartos, priekabauti, atskirti, diskriminuoti, grasinti susidoroti, apriboti karjeros galimybes, sustabdyti mokymus, sumažinti darbo užmokestį, pakeisti darbo laiką arba nepagrįstai pavesti vykdyti papildomas užduotis ar perduoti jas vykdyti kitiems asmenims, kelti abejones dėl kompetencijos, neigiamai vertinti veiklos rezultatus arba teikti neigiamą atsiliepimą apie darbuotoją, perduoti neigiamą informaciją apie jį tretiesiems asmenims, dėl kurios ateityje asmuo gali nerasti darbo tame sektoriuje ar pramonės šakoje, panaikinti teisę dirbti su valstybės ir tarnybos paslaptį sudarančia informacija, skirti ar taikyti bet kokias drausmines priemones ar kitas sankcijas, įskaitant finansines sankcijas, daryti žalą, įskaitant žalą asmens reputacijai, ypač socialiniuose tinkluose, arba finansinius nuostolius, įskaitant verslo praradimą ir pajamų praradimą, nutraukti prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sutartį anksčiau laiko, panaikinti licencijos ar leidimo galiojimą, siųsti pas psichiatrus ar kitos srities gydytojus arba taikyti bet kokias kitas neigiamo poveikio priemones*“.

Pažymėtina, jog Direktyvos (ES) 2019/1937 originaliaame tekste, kuris pateikiamas viena iš ES kalbų – anglų, vartojamas terminas *ostracism* (*ištrėmimas, persekiojimas*), kuris Direktyvos (ES) 2019/1937 vertime į lietuvių kalbą pateikiamas kaip *atstūmimas*. Šis terminas jokiam nacionaliniame teisės akte nėra reglamentuotas, neatitinka Direktyvos (ES) 2019/1937 termino prasmės, todėl manytina, kad tinkamesnis ir originalaus termino sąvoką atitinkamas atitikmuo būtų ne atstūmimas, o atskirtis.

Kadangi Direktyva (ES) 2019/1937 nustato bendrus minimalius reikalavimus, o draudimas imtis atsakomųjų veiksmų yra pakankamai platus lyginant su PAĮ nuostatomis, siūlytina PAĮ 10 straipsnyje 3 dalyje nustatyti draudimą daryti neigiamą poveikį *asmenims, pateikusiems informaciją apie pažeidimą, šeimos nariams, o taip pat giminaičiams, kolegoms, dirbantiems įstaigoje arba kitame su įstaiga subordinaciniais ryšiais susijusiame juridiniame asmenyje, kuriame asmens, pateikusių informaciją apie pažeidimą, šeimos narys, giminaitis, kolega dėl informacijos apie pažeidimą pateikimo gali patirti neigiamų padarinių*.

Minėtiems asmenims, kurie dėl informacijos apie pažeidimą pateikimo patyrė neigiamą poveikį, *mutatis mutandis* taikomos PAĮ 11 straipsnio nuostatos. Jeigu informaciją apie pažeidimą pateikusiai asmeniui ir PAĮ 10 straipsnio 3 dalyje nurodytiems asmenims buvo daromas neigiamas poveikis, darbdavys ginčo atveju turi įrodyti, kad neigiamų padarinių jie patyrė ne dėl pateiktos informacijos apie pažeidimą ar pranešimo.

7. Siekiant PAĮ nuoseklumo, aiškumo ir siekiant sulyginti PAĮ numatytus terminus, siūloma nustatyti, kada kompetentingas subjektas, gavęs informaciją vidiniu kanalu, ar kompetentinga institucija, turi informuoti asmenį apie informacijos gavimą, pateikti „grįžtamąją informaciją“, perduoti informaciją pagal kompetenciją.

PAĮ 4 straipsnio 2 dalis numato, kad įstaigoje gavus informaciją, ne vėliau kaip per 5 dienas asmeniui pateikiama informacija apie nagrinėjimo eigą. Taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo įgyvendinimo“ patvirtino Vidinių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų įdiegimo ir jų funkcionavimo užtikrinimo tvarkos aprašą (toliau - aprašas), kurio 23 punktas numato, kad per 5 darbo dienas po informacijos apie pažeidimą gavimo raštu informuojamas asmuo apie priimtą sprendimą dėl informacijos gavimo. Pažymėtina, kad 5 darbo dienų terminas bet kokiam sprendimui priimti yra nepagrįstai per ilgas. Todėl PAĮ bei minėto aprašo nuostatas siūlytina keisti kaip tai numato Direktyva (ES) 2019/1937.

Su grįžtamosios informacijos teikimu susijusius terminus, numatytus Direktyvos (ES) 2019/1937 9 straipsnio 1 dalies f) punkte, būtina numatyti PAĮ bei anksčiau minėtame apraše, tam kad šiais terminais vadovautųsi kompetentingas subjektas vidiniu informacijos teikimo kanalu gavus informaciją apie pažeidimą.

Direktyvos 9 straipsnio 1 dalies f) punkto nuostatos reglamentuoja, kad vidaus pranešimų teikimo ir tolesnių veiksmų procedūros apima ir pagrįstą laikotarpį grįžtamajai informacijai pateikti, neviršijanti trijų mėnesių nuo pranešimo gavimo patvirtinimo arba, jei patvirtinimas pranešimo teikėjui nebuvo išsiųstas, trijų mėnesių laikotarpį nuo tada, kai baigiasi septynių dienų laikotarpis po to, kai pranešimas buvo pateiktas. Manytina, kad 10 darbo dienų laikotarpis yra pakankamas pateikti „grįžtamąjį ryšį“, tolimesnė informacija apie pažeidimo nagrinėjimą teikiama pagal poreikį arba Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka.

Direktyvos (ES) 2019/1937 11 straipsnio 2 dalies d) punkte numatyta, kad per pagrįstą ne ilgesnį nei trijų mėnesių arba tinkamai pagrįstais atvejais – šešių mėnesių laikotarpį pateiktų pranešimo teikėjui grįžtamąją informaciją. PAĮ numatyta, kad kai informaciją nagrinėja kompetentinga institucija (Lietuvos Respublikos prokuratūra) dėl sprendimo pripažinti asmenį pranešėju ar nepripažinti, Prokuratūra per 5 darbo dienas privalo priimti sprendimą dėl pranešėjo statuso suteikimo ar nesuteikimo. Remiantis Generalinės prokuratūros nuomone, šiuo metu PAĮ nustatytas terminas yra per trumpas, kad galima būtų išsamiai atlikti tyrimą ir įsitikinti dėl pranešėjo statuso suteikimo pagrįstumo, todėl 10 darbo dienų terminas atitiktų protingumo bei teisingumo principus. Įstatymo rengėjų nuomone, Generalinės prokuratūros siūlomas pakeitimas nepažeistų besikreipiančių asmenų teises bei Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, kadangi Direktyva (ES) 2019/1937 siekiama, kad tolesni veiksmai ir grįžtama informacija būtų pateikta per pagrįstą laikotarpį, atsižvelgiant į tai, kad reikia greitai išspręsti problemą, kuri yra pranešimo dalykas, taip pat tai, Direktyva (ES) 2019/1937 siekiama nustatyti kompetentingoms institucijoms aiškia prievole deramai reaguoti į gautus pranešimus imantis tolesnių veiksmų ir per pagrįstą laikotarpį pranešimų teikėjams pateikti grįžtamąją informaciją.

Pažymėtina, kad grįžtamosios informacijos pateikimo terminai PAĮ nenumatyti, t. y. nenustatyta, per kiek laiko kompetentinga institucija turi informuoti asmenį apie informacijos nagrinėjimą, po to kai išsiunčia sprendimą.

Remiantis tarpinstitucinių pasitarimų metu priimtu bendru sutarimu bei neprieštaraujant Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatomis, PAĮ 4 ir 6 straipsnius papildyti tokiais terminais:

1) Vidiniams kanalams

gautai informacijai patvirtinti:

- *Istaiga nedelsdama, bet ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo informacijos apie pažeidimą gavimo, turi pranešti informaciją apie pažeidimą pateikusiam asmeniui apie jo pateiktos informacijos gavimą.*

pateikti „grįžtamąjį ryšį“:

- *Išnagrinėjusi asmens pateiktą informaciją apie pažeidimą, istaiga ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo minėtos informacijos gavimo patvirtinimo turi informuoti informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį apie jo pateiktos informacijos nagrinėjimo eigą (numatytus ar atliktus nagrinėjimo veiksmus, jų pagrindimą) arba atsisakymą šią informaciją nagrinėti.*

informacijos apie pažeidimą perdavimas pagal kompetenciją:

- *Istaiga, gavusi informaciją apie pažeidimą, kuri atitinka šiame įstatyme nustatytus požymius, tačiau nesanti kompetentinga ją vertinti, nedelsdama, bet ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo informacijos apie pažeidimą gavimo dienos, persiūnčia ją kompetentingai institucijai ir apie tai praneša informaciją apie pažeidimą pateikusiam asmeniui.*

2) Kompetentingai institucijai

gautai informacijai patvirtinti:

- *Kompetentinga institucija, gavusi pranešimą, nedelsdama, bet ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos, informuoja informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį apie jo pranešimo gavimą. Nuo pranešimo gavimo momento užtikrinamas jį pateikusio asmens konfidencialumas ir nedelsiant vertinamas gautas pranešimas.*

sprendimo dėl pranešėjo statuso priėmimui:

- *Kompetentinga institucija, nustačiusi, kad informaciją apie pažeidimą pateikęs asmuo ir jo pranešime nurodyta informacija apie pažeidimą atitinka šiame įstatyme nustatytus reikalavimus, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo pranešimo gavimo dienos priima sprendimą pripažinti informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį pranešėju ir apie tai nedelsdama jam praneša.*

- *Kompetentinga institucija, atlikusi pranešimo vertinimą ir nustačiusi, kad pranešime pateikta informacija neatitinka šio įstatymo nuostatų, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo pranešimo gavimo dienos priima sprendimą nepripažinti informaciją apie pažeidimą pateikusio asmens pranešėju ir apie tai nedelsdama praneša asmeniui.*

pateikti „grįžtamąjį ryšį“:

- *Kompetentinga institucija turi informuoti informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį apie pranešimo nagrinėjimo eigą per ne ilgesnį nei 10 darbo dienų laikotarpį nuo pranešimo gavimo patvirtinimo. Baigusi pateiktos informacijos apie pažeidimą tyrimą ir priėmusi su tuo susijusius sprendimus arba gavusi informaciją apie pranešimo nagrinėjimo rezultatus iš kitos pranešimą nagrinėjusios institucijos, apie tai nedelsdama praneša asmeniui, pateikusiam informaciją apie pažeidimą.*

informacijos apie pažeidimą perdavimas pagal kompetenciją:

- *Jeigu iš pranešime nurodytos informacijos yra pagrindas manyti, kad galbūt buvo padarytas kitas, šio įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje neapibrėžtas, teisės aktų pažeidimas, kompetentinga institucija pagal kompetenciją teisės aktuose nustatyta tvarka pradeda tyrimą pati arba nedelsdama, bet ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo, persiūnčia*

pranešimą institucijai, įstaigai ar organizacijai, pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą ar kitus Europos Sąjungos ar Lietuvos teisės aktus įgaliotai tirti tokius pažeidimus, ir apie tai praneša informaciją apie pažeidimą pateikusiam asmeniui.

- *Kompetentinga institucija, nustačiusi, kad ji neįgaliota tirti pranešime nurodytų pažeidimų, ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo sprendimo dėl informaciją apie pažeidimą pateikuso asmens pripažinimo ar nepripažinimo pranešėju priėmimo dienos persiunčia pranešimą pagal kompetenciją kitai institucijai, taip pat, esant poreikiui, ir atitinkamai Europos Sąjungos kompetentingai institucijai, įstaigai, organui ar agentūrai kartu su minėtu sprendimu ir apie tai informuoja pranešėją ar asmenį, pateikęs informaciją apie pažeidimą. Institucija, kuriai buvo persiųstas pranešimas, teikia kompetentingai institucijai informaciją apie pranešimo tyrimo eigą ir rezultatus.*

Siekiant užtikrinti asmens, pateikuso informaciją apie pažeidimą konfidencialumą, būtina įtvirtinti nuostatą, kad „Reikalavimas nedelsiant informuoti informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį apie jo pranešimo gavimą netaikomas, kai:

1) *informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo išreiškė valią gavimo nepatvirtinti;*

2) *patvirtinus pranešimo gavimą, kiltų pavojus informaciją apie pažeidimą pateikuso asmens konfidencialumui“*

Direktyvos (ES) 2019/1937 11 straipsnio 3 ir 4 dalys numato, kad kompetentingos institucijos, deramai įvertinusios klausimą, gali nuspręsti, kad pažeidimas, apie kurį pranešta, yra akivaizdžiai nereikšmingas ir dėl jo nereikia imtis tolesnių veiksmų pagal šią direktyvą, nei procedūros nutraukimas. Ši nuostata neturėtų įtakoti kitų prievolių arba kitų taikytų procedūrų, skirtų šalinti pažeidimą, apie kurį pranešta, arba pagal šią direktyvą užtikrinamos apsaugos dėl vidaus ar išorės pranešimų teikimo. Tokiu atveju kompetentingos institucijos praneša pranešimo teikėjui apie savo sprendimą ir jo motyvus. Taip pat kompetentingos institucijos gali nuspręsti nutraukti procedūras dėl kartotinių pranešimų, kuriuose nepateikta jokios reikšmingos naujos informacijos apie pažeidimus, palyginti su ankstesniu pranešimu, dėl kurio atitinkamos procedūros jau užbaigtos, nebent naujos teisinės ar faktinės aplinkybės pateisintų kitokius tolesnius veiksmus. Tokiu atveju kompetentingos institucijos informuoja pranešimo teikėją apie savo sprendimą ir jo motyvus.

Įstatymo rengėjo nuomone, minėtos Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatos turi būti įtvirtintos PAĮ, todėl siūlytina PAĮ 6 straipsnio nuostatas papildyti 7 dalimi ir pateikti informaciją, kada kompetentinga institucija nenagrinėja pranešimo:

1) *pranešimas grindžiamas akivaizdžiai tikrovės neatitinkančia informacija;*

2) *informaciją apie pažeidimą pateikęs asmuo į kompetentingą instituciją kreipiasi pakartotinai dėl tų pačių aplinkybių, kai prieš tai pateiktas pranešimas šiame įstatyme nustatyta tvarka buvo išnagrinėtas ir dėl jo priimtas sprendimas. Apie sprendimą nenagrinėti pranešimo ir jo motyvus kompetentinga institucija informuoja informaciją apie pažeidimą pateikusį asmenį.*

Direktyvos (ES) 2019/1937 14 straipsnis numato, kad Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos institucijos reguliariai, bent kas trejus metus, peržiūrėtų pranešimų priėmimo ir tolesnių veiksmų dėl pranešimų vykdymo procedūras. Peržiūredamos šias procedūras, kompetentingos institucijos atitinkamai pritaiko jas atsižvelgdamos į savo ir į kitų kompetentingų institucijų patirtį. Nei PAĮ, nei jį įgyvendinančiuose teisės aktuose tokios procedūros nėra numatytos, todėl siūlytina papildyti Generalinio prokuroro 2018-06-25 įsakymu patvirtintą pranešimų apie pažeidimus įstaigose pateikimo Lietuvos Respublikos prokuratūrai tvarkos aprašą 31 punktu ir jame numatyti Prokuratūrai pareigą bent kas trejus metus, peržiūrėtų pranešimų priėmimo ir tolesnių veiksmų dėl pranešimų vykdymo procedūras.

Pažymėtina, kad PAĮ projektas nenumato termino prašymo dėl pranešėjams taikomų garantijų pateikimo, jei jis informaciją apie pažeidimą pateikė viešai. Todėl paliekama asmens apsisprendimo laisvė, kada pateikti prašymą, o kompetentinga institucija kiekvienu atveju priima sprendimą dėl prašymo pagrįstumo. Pažymėtina, jog nustačius terminą, per kiek laiko asmuo

privalo kreiptis į kompetentingą instituciją dėl pranešėjams taikomų garantijų suteikimo, kai informacija apie pažeidimą pateikia viešai, ribotų Direktyvos (ES) 2019/1937 įtvirtintoms nuostatomis.

8. Direktyvos (ES) 2019/1937 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas įpareigojimas privačiojo ir viešojo sektoriaus subjektams saugoti įrašus apie kiekvieną gautą pranešimą.

Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas reglamentuoja valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių, valstybės įgaliotų asmenų, nevalstybinių organizacijų, privačių juridinių asmenų veiklos dokumentų valdymą ir naudojimą, nustato subjektų, atliekančių dokumentų ir archyvų valstybinį administravimą, kompetenciją ir uždavinius. Minėto įstatymo 12 straipsnis reglamentuoja dokumentų saugojimą, o 13 straipsnis – dokumentų saugojimo terminus. Tačiau tai negarantuoja PAĮ 9 straipsnyje numatytų konfidencialumo užtikrinimo reikalavimų.

PAĮ nėra numatyta, kad kompetentinga institucija ar kompetentingas subjektas užtikrintų įrašų saugojimą apie kiekvieną gautą pranešimą, laikydamiesi 9 straipsnyje numatytų konfidencialumo reikalavimų. Todėl įstatymo projektu nauja 7 straipsnio redakcija siūloma įtvirtinti, kad:

1. Įstaiga, kompetentinga institucija užtikrina informacijos ir įrašų apie pažeidimus saugojimą, laikydamosi šio įstatymo 9 straipsnyje numatytų konfidencialumo reikalavimų. Informacija apie pažeidimus saugoma ne trumpiau kaip 5 metus nuo paskutinio priimto sprendimo nagrinėjant šią informaciją. Informacijos apie pažeidimus saugojimo įstaigoje terminas gali būti pratęstas motyvuotu kompetentingos institucijos nurodymu.

2. Įstaiga, kompetentinga institucija, gavusios informaciją apie pažeidimą pateikiančio asmens sutikimą, turi teisę fiksuoti susitikimą vienu iš šių būdų:

- 1) išsaugoti pokalbio įrašą patvarioje laikmenoje, kurioje galima rasti ieškomą informaciją;*
- 2) už informacijos apie pažeidimą tvarkymą atsakingų darbuotojų parengtu tiksliai susitikimo protokolu.*

3. Jeigu informacijai apie pažeidimus teikti naudojama telefono linija arba kita balso pranešimų sistema, kuriomis vykstantys pokalbiai nėra įrašomi, įstaiga, kompetentinga institucija suteikia informaciją apie pažeidimą pateikiančiam asmeniui galimybę patikrinti ir ištaisyti surašytą pokalbio protokolą ir išreikšti savo sutikimą jį pasirašant.

9. Įstatymo projektu siekiama atlikti kitus reikiamus įstatymų nuostatas patikslinančius įstatymų pakeitimus.

Remiantis suinteresuotų institucijų pateiktomis pastabomis dėl PAĮ projekto nuostatų pakeitimo, iškilo būtinybė įtvirtinti pranešėjo statuso „galiojimą“. Pagal PAĮ nuostatas pranešėjo statusas yra suteikiamas „visam gyvenimui“, tačiau manytina, kad gali pasitaikyti atveju, kai ištyrus pranešėjo pateiktą informaciją, ši nepasitvirtina, o suteiktas pranešėjo statusas ir toliau lieka galioti. Siekiant išvengti asmenų piktnaudžiavimo jiems suteiktu pranešėjo statusu, siūlytina įstatymo projekte numatyti pranešėjo statuso pasibaigimo momentą ir jo panaikinimo procedūrą.

Pažymėtina, kad asmeniui apsauga taikoma ne laike, o siejant ją su pranešimu apie pažeidimą. Tad, jei būtų priežastinis ryšys tarp atsakomųjų veikslių ir pranešimo, apsauga neturėtų baigtis tam tikram laikui.

Remiantis tuo kas išdėstyta, siūlytina PAĮ projektą papildyti taip: „Kompetentinga institucija gali priimti sprendimą dėl pranešėjo statuso panaikinimo, jei:

- 1) yra pranešėjo prašymas panaikinti pranešėjo statusą;*
- 2) paaiškėjus, kad pranešėjas pranešime tyčia pateikė melagingą informaciją apie pažeidimą.*

Pažymėtina, kad Generalinė prokuratūra, kaip kompetentinga institucija, kiekvienu atveju priima sprendimą dėl pranešėjo statuso galimo panaikinimo. Kadangi teisiniu reguliavimu yra keliami glaustumo bei nedviprasmiškumo reikalavimai, projekto rengėjai, perkeldami

Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, visų pirma, stengiasi užtikrinti, kad įstatymo projekto tekstas būtų suprantamas, glaustas. Todėl kompetentingos institucijos veiksmai priimant sprendimą dėl pranešėjo statuso panaikinimo bus plėtojami Generalinio prokuroro 2018-06-25 įsakymu patvirtintame pranešimų apie pažeidimus įstaigose pateikimo Lietuvos Respublikos prokuratūrai tvarkos apraše.

Taip pat įstatymo projektu siekiant įgyvendinti ne tik Direktyvos (ES) 2019/1937 nuostatas, bet ir suinteresuotų institucijų pasiūlymus, kurių įgyvendinimas užtikrintų sklandesnę informacijos apie pažeidimą nagrinėjimo mechanizmą, įstatymo rengėjas, pritarus suinteresuotoms institucijoms tarpinstitucinių pasitarimų metu, siūlo nustatyti terminą neigiamiems padariniams pašalinti ir PAĮ projekto 11 straipsnio 4 dalį išdėstyti taip: „*Kompetentinga institucija, nustačiusi, kad pranešėjui daromas neigiamas poveikis, kreipiasi į įstaigą nurodydama pranešėjams taikomas garantijas. Kompetentinga institucija gali nurodyti įstaigos vadovui terminą, per kurį turi būti pašalinti neigiami padariniai*“.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsniu rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol nereglementuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Priėmus Įstatymo pakeitimo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Teisinio reguliavimo poveikio vertinimas pateiktas Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymoje. Numatomos teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymo projektas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus Įstatymo projektą bus sukurtos prielaidos sklandžiai ir veiksmingai įgyvendinti PAĮ, kas ženkliai prisidės prie korupcijos prevencijos tikslų siekimo. Bus patobulinta ir subalansuota pranešėjų apsaugos sistema, taip bus sudarytos galimybės atskleisti daugiau pažeidimų atvejų, taip pat ir korupcinio pobūdžio, o tai prisidės mažinant korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų bei pažeidimų paplitimą, kas neabejotinai turės teigiamą poveikį kriminogeninei situacijai.

7. Kaip įstatymo projektas įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Įstatymo projektas prisidės skatinti skaidresnę verslą, kuriant geresnes sąlygas darbuotojams. Akivaizdu, kad verslo subjektai turėtų būti suinteresuoti tinkama pranešėjų apsauga ir skatinti asmenis, žinančius apie įstaigoje padarytus ar daromus pažeidimus, pranešti vidiniu informacijos apie pažeidimus teikimo kanalu ir jaustis saugiai savo darbo vietoje, organizacijoje.

Verslo subjektai taip pat turėtų būti suinteresuoti tinkamu PAĮ įgyvendinimu, kontroliuoti pažeidimų rizikas organizacijoje. Neteisėtai besielgiantiems verslo subjektams sulaukus teisinių pasekmių, sąžiningi verslo subjektai, konkuruojantys efektyvumu ir inovacijomis bei rezultatyviu PAĮ įgyvendinimu, galės veikti sąžiningos konkurencijos aplinkoje.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Neprieštarauja.

9. Įstatymo projekto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo įgyvendinimo“ patvirtintą tvarkos aprašą: „Vidinių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų įdiegimo ir jų funkcionavimo užtikrinimo tvarkos aprašas“. Taip pat siūloma pakeiti Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro 2018 m. birželio 25 d. patvirtintą įsakymą Nr. I-207 „Dėl Pranešimų apie pažeidimus įstaigose pateikimo Lietuvos Respublikos prokuratūrai tvarkos aprašo patvirtinimo“.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderinami su Europos Sąjungos teisės aktais. Teikiami projektai padės tinkamai įgyvendinti Lietuvos Respublikos priisiimus tarptautinius įsipareigojimus apsaugant pranešėjus.

12. Jeigu įstatymo projektui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą atitinkamos institucijos iki Įstatymo projekto įsigaliojimo turės pakeisti, panaikinti ir (ar) priimti jų kompetencijai priskirtus įgyvendinamuosius teisės aktus. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos teisingumo ministras ir Generalinė prokuratūra iki 2021 m. gruodžio 16 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu konsultuotasi su Generalinės prokuratūros Vidaus tyrimų skyriaus ekspertais, Europos Sąjungos Komisija dėl įstatymo projekto nuostatų atitikimo Direktyvai (ES) 2019/1937.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „Informaciją apie pažeidimą pateikiantis asmuo“, „informacija apie pažeidimą“, „su darbu susijusios aplinkybės“, „su pažeidimu susijęs asmuo“, „pagalbininkas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaškinimai

Nėra.

Teikia: